

2. **Отримана Інформація** обробляється в мозку дитини з і глибокими порушеннями зору, ПСтавляється і образами предметів і міцеевооті, відображеними н її шм'ми и мни оіетежшші, вивчення нового простору.

3. На основі зіставлення сприймання образів предметів і МОЦВООН І подібними ж образами, що зберігаються в пам'яті, відбувається впізнавання предметів (орієнтирів) і ПІ...тае відповідна орієнтовна реакція: йти далі, повернути праворуч, повернутися назад ТОЩО.

У процесі просторової орієнтації сліпих учнів бере участь не тільки увага, але і інші ВІЦ психічні функції: свідомість, мислення, пам'ять. Перешкодити орієнтуванню можуть річні психологічні бар'єри (нерішучість, страх, помилковий сором, недовірливе ставлення до навчання і т. д.). Викладачі та інструктори повинні допомагати своїм учням долати психологічні бар'єри, прищеплювати їм інтерес до занять, прагнення до самостійності. І Собхідно, щоб незрячі учні свідомо ставилися до виконання кожного завдання, знали мету Завдання і як правильно його виконати, розуміли, чим воно корисне для вдосконалення Навичок орієнтації. Помічайте найменші успіхи учнів, які сумніваються у своїх здібностях, підбадьоруйте їх, вселяйте впевненість в успіх. [2]

Для вільної самостійної орієнтації у великому і малому просторі необхідно, щоб сліпий учень уявляв собі цей простір з усіма заповнюючими його предметами і взаємним розташуванням цих предметів. Пам'ятайте, що просторова орієнтація - це процес застосування на практиці просторових уявлень. Навчати дітей з глибокими порушеннями зору просторовому орієнтуванню - значить формувати у них уявлення про ті ділянки простору, де належить їм орієнтуватися. Тому навчання починайте з формування уявлень про цю ділянку.

Формування просторових уявлень тотально сліпих з народження починайте з формування уявлень про предметний простір, його тривимірності. Дайте уявлення про іамкнутий простір (кімната, клас), зверніть увагу на його тривимірність. Тільки після цього можна приступити до формування уявлення про великий відкритий простір.

У просторовому орієнтуванні на місцевості сліпі учні найчастіше користуються топографічними уявленнями. З топографічних уявлень легше і простіше формуються уявлення про форму шляху, співвідношення його відрізків і послідовному розташуванні на ньому різних об'єктів. Ці уявлення типу «карта-шлях». Тому починайте формувати уявлення про місто з уявлень типу «карта-шлях». Відправним пунктом для формування уявлень про місто може бути будинок, в якому живе дитина з глибокими порушеннями зору, або місце її навчання. Дайте загальне уявлення про розміри міста і його форму в плані, про розташування вулиць відносно сторін горизонту. Словесний опис підкріпіть поїздками на громадському транспорті. Тут же треба повідомити учням відомості про основні (опорні) орієнтири міста та про їх розташування щодо сторін горизонту і відправного пункту (будинків учнів з глибокими порушеннями зору).

Після того, як сліпий учень вивчить маршрути на місцевості, прилеглої до його будинку, можна приступати до формування уявлення про план цієї місцевості в цілому. [2]

Предметні та топографічні уявлення формуються у сліпих учнів методом самостійного обстеження. Ось чому так важливо навчити учнів з глибокими порушеннями зору прийомам і методам самостійного обстеження. При обстеженні вулиць і топографії міста формуєте у сліпих учнів одночасно дотикові і слухові уявлення.

Пам'ятайте, що прийоми і методи самостійного дотикового і слухового обстеження простору лежать в основі навичок автодидакції, що дозволяє сліпим учням вільно >орієнтуватися в будь-якій обстановці. Формування навичок автодидакції - кінцева мета >організованого навчання учнів з глибокими порушеннями зору простороної орієнтації.

Навчання сліпих учнів йде успішніше, якщо вони фізі...о розвинені і здорові, а тому викладачі повинні залучати учнів у різні спортивні секції та гуртки здоров'я, організовувати амиські прогулянки, туристичні походи тощо. Направляйте н гуртки здоров'я і на заняття іікувальної фізкультури сліпих учнів з ослабленим здоров'ям і ЯКІ потребують корекції юстави і ходи. Підтримуйте тісний зв'язок з викладачами та інструкторами фізичного

виховання, По МОЖИВОСІ доручайте їм формувати у сліпих дітей первинні просторові поняття, наприклад, відпрацювати повороти на місці і в русі, прямолінійність рухів і координацію їх.

Познайомте учнів з глибокими порушеннями зору з постійними, тимчасовими і випадковими перешкодами, які можуть зустрічатися на маршрутах міста. Навчіть виявляти і долати ці перешкоди. Рекомендуйте незрячим учням запам'ятовувати назви паралельних і пересічних вулиць, напрямки маршрутів громадського транспорту і найбільш значні об'єкти, повз які проходить маршрут. [2]

Навчання сліпих просторовому орієнтуванню, особливо під час формування у них предметних і просторових уявлень, має бути максимально наочним. Всі наочні посібники повинні бути розраховані на дотикове сприйняття. Для зручності розміри наочних засобів не повинні виходити за межі зони точних рухів сліпих учнів (120x60 см2). Тому при виготовленні посібників (макетів, моделей, рельєфних планів і схем) підбирайте відповідний масштаб. Навчіть учнів виготовляти найпростіші посібники (план кімнати, схему маршруту і т. д.) з підручних матеріалів. Пам'ятайте, що наочність рельєфного посібника прискорює процес формування уявлень про великі об'єкти і про досліджувану місцевість. В якості наочних посібників можуть бути використані і самі натуральні предмети (об'єкти). Всі досліджувані об'єкти повинні оглядатися дотиково.

Перш ніж проводити тренувальні заняття на вулицях міста, вивчіть з учнями правила вуличного руху, дорожні знаки, що стосуються пішоходів, і принцип роботи світлофорів. На присадибній ділянці відпрацюйте основні прийоми користування довгою тростиною з техніки маятника і діагоналі.

Головною особливістю навчання сліпих просторової орієнтації є індивідуальність практичних тренувань, обстеження та вивчення об'єктів і маршрутів. На заняттях і тренуваннях кожен учень повинен відчувати повну самостійність і особисту відповідальність за виконання завдання. Групове обстеження маршрутів не дає достатніх навичок.

Викладач повинен прагнути завоювати довіру і прихильність до себе кожного учня. Він повинен бути порадиником не тільки з орієнтування, а й в інших справах. Потрібно зробити все, щоб зміцнити віру своїх учнів в успіх, в те, що до кінця навчання вони будуть самостійними і мобільними і перестануть потребувати порад і допомоги викладача. Потрібно бути справедливим і вимогливим до всіх учнів, хвалити їх за хороші успіхи, критикувати недоліки. [2]

Література:

1. Аняньев Б.Г., Рыбалко Е.Ф. Особенности восприятия пространства у детей. - М.: Просвещение, 1964.
2. Наумов М.Н. Обучение слепых пространственной ориентировке: Учебное пособие. - М.: ВОС, 1982.
3. Солнцева Л.И. Обучние ориентировке в пространстве // Слепой ребенок в семье / Под ред. Л.И.Солнцевой. - М., 1989.

УДК: 37.015.31:7-053.4:616.75

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В СТРУКТУРІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ДОШКІЛЬНИКІВ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ

Костенко Т. М.

В статті висвітлюється проблема естетичного виховання дошкільників з порушеннями зору на сучасному етапі. Окреслено психолого-педагогічні аспекти організації навчально-виховного процесу в контексті естетичного виховання та визначені основні завдання естетичного виховання.

Ключові слова: дошкільники з порушеннями зору, навчально-виховний процес, естетичне виховання, творчі здібності.

Эстетическое воспитание в структуре учебно-воспитательного процесса дошкольников с нарушениями зрения

В статті освещается проблема естетического воспитания дошкольников в нарушениями зрєния на современном этапе. Определены психолого-педагогические аспекты организации учебно-воспитательного процесса в контексте эстетическом воспитании и прописаны основные задачи эстетического воспитания.

Ключевые слова: дошкольники с нарушениями зрєния, учебно-воспитательный процесс, эстетическое воспитание, творческие способности.

Aesthetic education within the training and educational process preschool children with visual impairments

The paper highlights the problem of the aesthetic education of preschool children with visual impairments today. Outlined psychological and pedagogical aspects of the educational process in the context of aesthetic education and principal task.

Key words: preschool children with visual impairments, the educational process, aesthetic education, creativity.

Однією з головних передумов всебічного і гармонійного розвитку дитини з порушеннями зору є її естетичний розвиток, залучення до духовних, моральних, творчих цінностей. Сучасна система естетичного виховання дошкільників відображена в «Концепції дошкільного виховання в Україні», у Законі України «Про дошкільну освіту», в «Базовому компоненті дошкільної освіти», у програмах виховання дітей дошкільного віку «Малюток», «Дитина», «Дитина в дошкільні роки», «Українське довкілля». Українським законодавством підкреслюється право на освіту осіб з особливостями психофізичного розвитку. Процес навчання і виховання дитини з обмеженнями спрямовується на те, щоб забезпечити соціальну адаптацію та інтеграцію в суспільство, зробити соціалізацію максимально успішною і благополучною. Одним з головних завдань педагогів, які працюють з такими дітьми - створити умови, в яких кожна дитина, незалежно від фізичного розвитку, розвиватиме свої здібності.

Однією з актуальних проблем освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку, а саме, дітей з порушеннями зору є проблема естетичного виховання.

Сучасна педагогіка визначає естетичне виховання як: 1) процес формування емоційно-чуттєвої і ціннісної свідомості особистості і відповідної їй діяльності (М. Кияшенко, М.Лайзеров); 2) універсальний аспект культури особистості, що забезпечує її духовне зростання відповідно до соціальним та психофізичним становленням під впливом мистецтва та інших об'єктів і явищ реальності (Б. Лихачев, А. Макаренко, Б. Йєменський, В. Сухомлинський, Л. Сисоєва, В. Шацький, Є. Шевцов); 3) цілеспрямовану систему дієвого формування особистості, здатної сприймати і оцінювати прекрасне, досконале, гармонійне в житті та мистецтві, жити і творити за законами краси [4].

У філософській та педагогічній літературі ґрунтовно розкрито основи естетичного виховання. Так, філософсько-естетичні аспекти цієї проблеми розглядають Ю. Боров, І. Гончаров, М. Кияшенко, В. Ядов; педагогічні - О. Аліксійчук, Л. Артемова, Г. Ващенко, Н. Вєтлугіна, І. Зязюн, В. Кузя, С. Лисенкова, О. Поліщук, Н. Рогальська, О. Рудницька, В. Сухомлинський, О. Михєєва та ін. Але залишаються недостатньо розкритими питання естетичного виховання старших дошкільників з порушеннями зору. В тифлопедагогії проблемі естетичного виховання присвячені роботи В. Кантор, В. Першина, В. Бєльмер, Г. Нікуліної, Т. Круглової, В. Денискіної, Л. Плаксіної, Б. Тупоногова, Л. Солнцевої і ін. Спираючись на роботи даних науковців зазначимо, що у зв'язку з різними способами сприйняття навколишньої дійсності, діти даної категорії по різному дають естетичну оцінку предметам та об'єктам навчальної, ігрової та трудової діяльності [1].

У зв'язку з особливостями пізнавальної діяльності у дітей з порушеннями зору, постає питання про специфічність естетичного сприйняття ними навколишньої дійсності, що має велике значення для організації навчально-виховного процесу з естетичного виховання дітей даної категорії.

Так, однією з важливих умов естетичного виховання дошкільників і порушеннями зору є розвиток у них сприйманий форми. Змістовними властивостями форми є симетрія, ритм, пластика, контраст, композиція. Розуміння симетрії має важливе значення для естетичного освоєння дійсності. Закони симетрії проявляються в природі, техніці, мистецтві, що має важливе значення для навчання, гри, трудової діяльності дошкільників. Другою змістовною властивістю форми є ритм, що проявляється на всіх рівнях навчання, гри та трудової діяльності. Застосування прийомів контрастування дає можливість передати об'ємність предметів, виділити просторові відношення, властивості, ознаки, а також «становити суттєві взаємозв'язки між предметами, процесами та явищами. Композиція - це спосіб створення форми, принцип зв'язку однотипних і різноідних частин, узгодження їх між собою та цілим.

Показником естетичного розвитку дошкільників з порушеннями зору є естетичні переживання та емоції, які вони переживають під час сприйняття об'єктів. Емоційно-естетичні реакції, позитивні емоції, встановлення оптимальних відношень з дійсністю показують рівень естетичного розвитку дітей. В емоційному настрої проявляється ступінь і характер розвитку почуттів, смаків, поглядів, потреб та ідеалів, тому естетичні емоції відображають гармонію в розвитку різних психічних властивостей, різних сторін потреб і здібностей дітей з порушеннями зору.

Дитина народжується з різними анатомо-фізіологічними особливостями, що прискорюють або гальмують розвиток її здібностей. Сучасна педагогіка спирається на вчення І. П. Павлова про пластичність нервової системи, про широку можливість формування природних даних. Не залежно від характеру цих даних, усім вихованцям надається можливість для формування їхніх здібностей. Аналіз здатності дитини з порушеннями зору до споглядално-оцінної діяльності засвідчує, що вона найбільшою мірою узагальнена, комплексна і охоплює певні здібності, що забезпечують окремі пізнавальні процеси. Естетичні здібності, на відміну від спеціальних, є загальні, генералізовані, тому й формуються вони і в навчанні, і в моральних взаєминах, і у праці, тому естетичному вихованню належить особлива роль у формуванні загальних здібностей дітей з порушеннями зору.

По-перше, здібності, поєднуючись у процесі певної діяльності, впливають одна на одну, збагачуються певними властивостями, «підтягуючи» одна одну відповідно до рівня розвитку. Включаючи в роботу більше здібностей, естетичне відношення має і порівняно більше можливостей для їх удосконалення під час взаємодії.

По-друге, естетичне відношення передбачає вищий рівень розвитку кожної зі здібностей та її складових, ніж інші відношення, адже тут ідеться про довершеність.

По-третє, формування потреби і звички все піддавати оцінюванню з погляду досконалості, доводити будь-яку діяльність до «естетичної завершеності», до оптимального результату, пов'язаного з найвищим рівнем складності, сприяє виявленню й розвитку індивідуальних нахилів особистості, розкриттю її потенційних можливостей, обдарованості.

З цього приводу в педагогії та психології точаться гострі дискусії, оскільки більшість психологів і педагогів вважає, що цілеспрямоване керівництво заходить у конфлікт із спонтанним розвитком. Особистий досвід дитини має здійснюватися тільки за своїми незалежними законами.

В організації навчально-виховного процесу естетичне виховання найефективніше реалізується з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини. Так, О. Вєтлугіна, Т. Комарова, Т. Казакова запропонували умовну організаційно-педагогічну модель навчання дошкільників, яка складається з трьох компонентів [3].

Перший, стрижневий компонент - здатність дитини до емоційних переживань, що передбачає її «входження» в художній образ, в уявлену ситуацію. Дитина діє як співучасник певних явищ, подій, що змальовані в творах. Емоційне співпереживання

стимулює розвиток мотиваційної установки до діяльності. Емоційні переживання виникають ПД впливом специфічності твору мистецтва, який діє на морально-естетичну спрямованість особистості.

Другий компонент - здатність дитини до активного опанування естетичним досвідом, самостійного навчання внаслідок використання пошукових дій. Дитина набуває досвід різними шляхами: здобуваючи елементарні знання про види мистецтва, їх художні засоби, засвоюючи практичні навички та способи самостійних і творчих дій тощо. Оволодіння пошуковими творчими діями дає дитині можливість успішно переносити їх у нові умови та практичні навчальні ситуації. Водночас їх можна розглядати як показник рівня научуваності дошкільників конкретної вікової групи. Варто звернути увагу на те, що вимоги, починаючи з простих і доступних для дітей молодших груп, відчутно зростають щодо дітей старших груп. Елементарні відчуття ритму, форми, кольору, що з'являються у дитини в ранньому і молодшому віці, поступово розвиваються, і дитина старшого дошкільного віку вчиться радіти красі форми, милуватися поєднанням звуків, барв, слів. Це тривалий шлях накопичення естетичних вражень, формування витончених диференційованих у зорових і слухових відчуттях, удосконалення емоційних і пізнавальних процесів.

Третій компонент - спеціальні й творчі здібності, що розвиваються в умовах опанування способами діяльності (сприймання, виконання й творчості). Дитина поступово переходить від перших нестійких зацікавлень, поодиноких оцінювань до усвідомленого оцінного ставлення.

Аналіз наукової літератури з даної проблеми засвідчує, що поряд з педагогічними аспектами вивчення проблеми естетичного виховання дітей з порушеннями зору слід обов'язково врахувати психологічний, що лежить в основі естетичного виховання.

Психологічний аспект полягає в тому, що в процесі естетичного виховання формується естетична свідомість, що включає в себе усвідомлене дитиною естетичне ставлення до дійсності і мистецтва. Важливим елементом естетичної свідомості дитини з порушеннями зору є сприймання. Культура естетичного сприймання сприяє розвитку естетичного почуття. Естетична свідомість, в єдності з естетичними почуттями сприяють утворенню естетичного смаку - тонкого і складного вміння побачити, відчути, зрозуміти прекрасне або потворне, трагічне або комічне і вірно оцінити його. Естетичний смак розвивається у дитини з перших спроб спілкування та пізнання навколишнього світу. У порівнянні з іншими показниками естетичного розвитку дитини естетичний смак є найбільш певним і педагогічно керованим.

Для психологів естетичне виховання являє собою процес, спрямований на: 1) формування естетичного смаку і естетичного ставлення до дійсності не тільки особистості, але й через неї (Н. Богозов, І. Гозман, К. Платонов, Г. Сахаров); 2) формування творчої активності, здатності сприймати, відчувати, оцінювати прекрасне, трагічне, комічне, потворне в житті і в мистецтві, жити і творити «за законами краси» (О.Беляєва, В. Крисько, О. Радугіна) [5].

Якщо підсумувати смислові вектори проаналізованих психологічних аспектів, що стосуються проблеми естетичного виховання, то їх спектр виявляється в наступному: 1) спрямованість на розвиток естетичного ставлення до дійсності, естетичного сприймання, естетичної оцінки, естетичних почуттів, суджень, переживань та інших елементів естетичної свідомості особистості; 2) формування творчої активності особистості і творчий характер діяльності; 3) обов'язкова присутність у змісті естетичного виховання видів творчої діяльності - малювання, співу, танців і т.п.

Зазначимо, що естетичне виховання розглядається вченими як процес цілеспрямованого формування якостей всебічно розвиненої особистості, що дає їй можливість сприймати природні та соціальні реалії, діяти та творити відповідно до загальнолюдських ідеалів гармонії та краси. Таким чином, організація естетичного виховання дошкільників з порушеннями зору, що спрямоване на розвиток природних нахилів дітей,

їхніх художньо-творчих здібностей, на формування творчої активності, має на меті забезпечення у дітей даної категорії систематичного розвитку сприйняття прекрасного, естетичних почуттів та уявлень, формування основ естетичного смаку.

Естетичне виховання старших дошкільників спрямоване на формування здатності сприймати дитиною прекрасне у навколишньому середовищі і мистецтві, на розвиток естетичних почуттів, суджень, смаків, умінь, творчих здібностей, потреби брати участь у створенні прекрасного в житті та художній творчості.

Естетичне виховання дитини - процес, який формується під впливом різних життєвих обставин і дій, наділених естетичними засобами. Висловлюючи свої естетичні судження про речі і явища, діти дошкільного віку переживають певні естетичні почуття. Навчально-виховний процес дошкільників має включати не лише ознайомлення їх із різними видами і творами мистецтва, а освоєння дітьми прекрасного в мистецтві та довіллі і стати процесом естетично правильно організації дитячого життя. Якщо естетичне виховання розглядати як процес формування цілісного сприйняття і правильного розуміння прекрасного у мистецтві та дійсності; здатність до творчого самовиявлення, то ця здатність вимагає свідомого, цілеспрямованого, планомірного та систематичного розвитку особистості. Основою, на якій здійснюється естетичне виховання старших дошкільників є певний рівень художньо-естетичної культури особистості, її здатності до естетичного освоєння дійсності. Цей рівень виявляється як у розвитку всіх компонентів естетичної свідомості (почуттів, поглядів, переживань, оцінок, смаків, потреб та ідеалів), так і в розвитку умінь і навичок активної перетворювальної діяльності у мистецтві, праці, побуті, людських взаєминах. Формування у дошкільників певної системи художніх уявлень, поглядів, які зможуть допомогти їм виробити в собі дійові критерії естетичних цінностей, готовність та вміння вносити елементи прекрасного у своє життя, починається із сприймання довіллі.

Естетичне виховання забезпечується всіма ланками виховання і використовує багатство і різноманітність його засобів. Завданням естетичного виховання є не тільки розширення художнього сприймання, почуття музичних творів, а й організація людських почуттів, духовного зростання особистості, регуляція і корекція поведінки.

Методологічною основою і важливим принципом естетичного виховання дошкільників з порушеннями зору на сучасному етапі має стати ідея комплексного підходу, яка у реалізації системи естетичного виховання має подвійне значення.

По-перше, система естетичного виховання має будуватися таким чином, щоб різні види мистецтва постійно взаємодіяли між собою у процесі впливу на дитину, тобто наявна необхідність тісної взаємодії мистецтва на основі міжпредметних зв'язків. По-друге, естетичне виховання як засобами мистецтва (особливо музичного), так і засобами дійсності повинно стати органічною частиною будь-якого виду виховання.

Н. Фоломєєва зазначає, що внаслідок естетичного виховання дошкільник досягає систему естетичних потреб, а також здатність до естетичного сприйняття і діяльності за законами краси. В естетично вихованій людини розвиваються синергетичні якості її особистості: прагнення до впорядкування оточуючого середовища, до створення умов для розвитку і вдосконалення всього існуючого, до створення культурних цінностей [2]. Тому, завдання естетичного виховання дошкільників з порушеннями зору полягають в наступному:

Формування естетичного ставлення до дійсності, естетичних уявлень і суджень. Естетичне сприймання дійсності дітей з порушеннями зору спирається на чуттєвий аспект предметів — їх звук, форму, що зумовлює необхідність розвитку сенсорної культури дітей даної категорії. Естетичне сприймання виникає лише за емоційного ставлення до того, що дитина сприймає.

Освоєння естетичної діяльності. Це завдання передбачає розвиток естетичного і художнього сприймання дошкільників з порушеннями зору, формування початкових умінь і навичок виконавської художньої діяльності, втілення елементів прекрасного в побут, стосунки з людьми, ставленні до себе.

Розвиток загальних і спеціальних художньо-творчих здібностей. Ці здібності формуються в дошкільників з порушеннями зору в процесі засвоєння способів діяльності — сприймання, виконання і творчості. У дошкільному віці дітям доступні майже всі види художньої творчості - літературної (складання розповідей, віршів), образотворчої (малювання, ліплення), музичної (співи, гра на музичних інструментах) тощо. Характер цих дій відповідає особливостям віку дітей: як правило, такі дії є безпосередніми, наслідувальними, сповненими ширістю почуттів, вірою у себе. Навчання дітей з порушеннями зору способів образного вираження своїх задумів у слові, малюнку, пісні стимулює розвиток їхнього художньо-творчого потенціалу.

Отже, формування естетичних смаків і ідеалів - обов'язкова умова виховання всебічно розвиненої особистості. Використання мистецтва для поглиблення вражень дитинства - ось важливе завдання, яке необхідно здійснити педагогу в організації навчально-виховного процесу дошкільників з порушеннями зору. Проблема впливу різних видів мистецтва на естетичне виховання дошкільників з порушеннями зору залишається не вивченою, що є перспективою подальшого розгляду окресленої проблеми.

Література:

1. Божович, Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л.И.Божович. - М.: Просвещение, 1968.-464 с.
2. Буров А.И. Системный подход к эстетическому воспитанию / А.И. Буров. - М.: Педагогика, 1980. - 265с.
3. Комарова Т.С. Детское художественное творчество / Т.С. Комарова. - М.: Мозаика-Синтез, 2005. - 120с.
4. Лабковская Г.С. Эстетическая культура и эстетическое воспитание. / Г.С. Лабковская. - М.: Просвещение, 1983. - 304 с.
5. Семашко А. С. Система и принципы эстетического воспитания / А. С. Семашко. - М.: Высшая школа, 1980. - 248 с.

УДК: 376-056.34:616.896]-053.4

Рецензент:

Скрипник Т.В.,

зав.лабораторії корекції розвитку

дітей з аутизмом Інституту спеціальної

педагогіки НАПН України, доктор психологічних наук

КОМПЛЕКСНА МОДЕЛЬ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРА SCERTS

Куценко Т. О.

На сьогодні існує велика кількість терапевтичних та навчальних підходів до розвитку й навчання дітей з розладами аутичного спектра, проте не можливо знайти такого, щоб був би ефективним для всіх без виключення дітей з аутизмом. В статті автор має за мету зробити огляд комплексної мультидисциплінарної моделі навчання дітей з розладами аутичного спектра SCERTS. Модель SCERTS надає перевагу розвитку соціальної комунікації, емоційної регуляції та транзактному супроводу дітей з PAC та їх батьків.

Ключові слова: аутизм, розлади аутичного спектра (PAC), модель SCERTS, соціальна комунікація, емоційна регуляція, транзактний супровід.

Комплексная модель обучения детей с расстройствами аутичного спектра SCERTS. На сегодня существует большое количество терапевтических и обучающих подходов к развитию и обучению детей с расстройствами аутичного спектра, но невозможно найти такого, чтоб был бы эффективным для всех без исключения детей с аутизмом. В статье автор преследует цель сделать обзор комплексной мультидисциплинарной модели обучения детей с расстройствами аутичного спектра SCERTS. Модель SCERTS отдает предпочтение

рачтиту соціальної комунікації, емоційної регуляції та транзактної підтримки дітей з PAC та їх родителів.

Ключевые слова: аутизм, расстройства аутичного спектра (PAC), моделі, SCERTS, соціальна комунікація, емоційна регуляція, транзактний супровід.

The SCERTS Model. A comprehensive educational approach for children with autism spectrum disorder

Lots of therapeutic and educational approaches are currently exist for young children with autistic spectrum disorders, although not all children benefit equally from any one approach. In this article the author aim to describe the comprehensive multidisciplinary educational SCERTS Model for children with ASD. The SCERTS Model prioritizes social communication, emotional regulation and transactional support for children with ASD and their families.

Key words: autism, autistic spectrum disorders (ASD), SCERTS Model, so, i. i. communication, emotional regulation, transactional support.

Розлади аутичного спектра (PAC) - категорія розладів розвитку, що характеризує ГІ І якісними порушеннями в сфері соціальної взаємодії та комунікації, труднощами її ітбуї и використанні навичок комунікації та мовлення в традиційний спосіб, та стерсоп...ими ! обмеженими активністю та інтересами, що часто пов'язані з крайньою потребою її збереженні усталеного порядку та можливості передбачати події. Часто специфічні труднощі при розладі аутичного спектра супроводжуються труднощами в обробці сенсорної інформації, моторному плануванні, емоційній регуляції та організації поведінки. На сьогодні розлади аутичного спектра розуміються як порушення неврологічного генезу, що тривають упродовж тм о життя та мають неабиякий вплив на всю сім'ю. Просування в дослідженнях ранніх прояві! аутизму уможливили порівняно ранню діагностику розладів аутичного спектра останнім часом. І, як результат, збільшилася потреба в інформації про сучасні способи й методи розвитку й навчання дітей з PAC раннього віку.

Існує велика різноманітність підходів до розвитку й навчання осіб з розладами аутичного спектра, від клінічних та освітніх до біомедичних (в т.ч. дієтичних). Наразі, ВО(більшого попиту й популярності набувають напрями, що мають за мету розвиток комунікативних та соціально-емоційних навичок у дітей з PAC. Саме порушення в цих сфери є найбільш притаманними зазначеній категорії осіб, а також такими, що в найбільшій мірі впливають на незалежне функціонування останніх. Широкий спектр розвивальних підходів ти їх різноманітне поєднання в рамках одного методичного підходу спричинює неабияку плутанину як серед професіоналів, так і серед батьків, що намагаються знайти найефективніший для своєї дитини напрямок та методи розвитку. Тож, на сьогодні залишається актуальним пошук комплексної моделі навчання дітей з розладами аутичного спектра, яка відповідає певним вимогам: 1) базується на найсучасніших дослідженнях особливостей розвитку дитини з PAC; 2) достатньо гнучка, щоб поєднувати різні погляди на процес розвитку дитини (наприклад, класичний і сучасний АВА підходи); 3) може бути використана в індивідуалізований спосіб задля задоволення специфічних для аутизму освітніх потреб; та 4) центрована на всій родині дитини з PAC, зважаючи на індивідуальні сімейні відмінності в прийнятті рішень щодо пріоритетів та ступеню залучення до впровадження навчальної моделі.

В цій статті ми ставимо собі за ціль зробити огляд моделі SCERTS (акронім від Social Communication Emotion Regulation Transactional Support) - комплексного мультидисциплінарного підходу до розвитку комунікації та соціально-емоційних здібностей у дітей з розладами аутичного спектра. SCERTS модель була розроблена з метою компенсувати недоліки існуючих навчальних підходів. Модель приділяє першочергову увагу допомозі дітям з аутизмом та їх сім'ям в таких специфічних для розладів аутичного спектра сферах, як: соціальна комунікація, емоційна регуляція та транзактний супровід.